

ความร่วมมือกับอาเซียน

ความเป็นมา

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations หรือ ASEAN) ก่อตั้งขึ้นโดยปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) หรือ ปฏิญญาอาเซียน(ASEAN Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 โดยมีประเทศสมาชิก 5 ประเทศ ประกอบด้วย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อมาประเทศสมาชิกเพิ่มเติม ได้แก่ บรูไนดารุส-ซาลาม เวียดนาม ลาว เมียนมาร์ และกัมพูชา ตามลำดับ จึงทำให้ปัจจุบันอาเซียน มีสมาชิก 10 ประเทศ

จุดประสงค์หลักของอาเซียน

ปฏิญญากรุงเทพฯ ได้ระบุวัตถุประสงค์สำคัญ 7 ประการของการจัดตั้งอาเซียน ได้แก่

1. ส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และการบริหาร
2. ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงส่วนภูมิภาค
3. เสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจพัฒนาการทางวัฒนธรรมในภูมิภาค
4. ส่งเสริมให้ประชาชนในอาเซียนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดี
5. ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในรูปของการฝึกอบรมและการวิจัย และส่งเสริมการศึกษาด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
6. เพิ่มประสิทธิภาพของการเกษตรและอุตสาหกรรม การขยายการค้า ตลอดจนการปรับปรุงการขนส่ง และการคมนาคม
7. เสริมสร้างความร่วมมืออาเซียนกับประเทศภายนอก องค์การ ความร่วมมือแห่งภูมิภาคอื่น ๆ และ องค์การระหว่างประเทศ

ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 9 ปี 2546 ที่บาหลี ผู้นำประเทศอาเซียน เห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียน ซึ่งประกอบด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่

1. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน
2. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

กลไกอาเซียน

กลไกในการดำเนินงานของอาเซียน

1. ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ประกอบด้วย ประมุขหรือหัวหน้ารัฐบาล มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายสูงสุดและแนวทางการร่วมมือของอาเซียน และตัดสินใจในเรื่องสำคัญ โดยให้ประเทศสมาชิกซึ่งเป็นประธานอาเซียนเป็นเจ้าภาพจัดประชุม ปีละ 2 ครั้ง หรือเรียกประชุมพิเศษหรือเฉพาะกิจเมื่อมีความจำเป็น
2. คณะมนตรีประสานงานอาเซียน (ASEAN Coordinating Council : ACC) ประกอบด้วยรัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียน ทำหน้าที่เตรียมการประชุมสุดยอดอาเซียนประสานงานความตกลงและข้อตัดสินใจของที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ประสานงานระหว่าง 3 เสาหลัก ดูแลการดำเนินงานและกิจการต่าง ๆ ของอาเซียนในภาพรวม คณะมนตรีประสานงานอาเซียนจะประชุมกันอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง
3. องค์กรระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขา (ASEAN Sectoral Ministerial Bodies) ประกอบด้วยรัฐมนตรีเฉพาะสาขา มีหน้าที่ปฏิบัติตามข้อตกลงและข้อตัดสินใจของที่ประชุม สดุดยอดอาเซียนที่อยู่ในขอบข่ายการดำเนินงานของตน และเสริมสร้างความร่วมมือในสาขาของแต่ละองค์กรให้เข้มแข็งขึ้น โดยในส่วนของประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ได้จัดกลไกรองรับการทำงานในระดับรัฐมนตรีเฉพาะสาขามากมายอีกเป็นจำนวนมาก เพื่อรับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับประชาคมในแต่ละด้าน ดังนี้
  - 1) ที่ประชุมรัฐมนตรีสารสนเทศอาเซียน (ASEAN Ministers Responsible for Information : AMRI)
  - 2) ที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนที่กำกับดูแลงานด้านวัฒนธรรมและศิลปะ (ASEAN Ministers Responsible for Culture and Arts : AMCA)
  - 3) ที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านการศึกษา (ASEAN Education Ministers Meeting : ASED)
  - 4) ที่ประชุมรัฐมนตรีด้านภัยพิบัติอาเซียน (ASEAN Ministerial Meeting on Disaster Management : AMMDM)
  - 5) ที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม (ASEAN Ministers Meeting on the Environment : AMME)
  - 6) สมัชชารัฐภาคีต่อความตกลงอาเซียนเรื่องมลพิษหมอกควันข้ามแดน (Conference of the Parties to the ASEAN Agreement on Trans-Boundary Haze Pollution : COP)
  - 7) ที่ประชุมรัฐมนตรีสาธารณสุขอาเซียน (ASEAN Health Ministers Meeting : AHMM)
  - 8) ที่ประชุมรัฐมนตรีด้านแรงงานอาเซียน (ASEAN Labor Ministers Meeting : ALMM)

- 9) ที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านการพัฒนาชนบทและการขจัดความยากจน (ASEAN Ministers on Rural Development and Poverty Eradication : AMRDPE)
- 10) ที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านสวัสดิการสังคมและการพัฒนา (ASEAN Ministerial Meeting on Social Welfare and Development : AMMSWD)
- 11) ที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านเยาวชน (ASEAN Ministerial Meeting on Youth : AMMY)
- 12) กรอบการประชุมอาเซียนว่าด้วยเรื่องข้าราชการพลเรือน (ASEAN Conference on Civil Service Matters : ACCSM)
- 13) ศูนย์อาเซียนว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (ASEAN Centre for Biodiversity : ACBD)
- 14) ศูนย์ประสานงานงานการจัดการสงเคราะห์ผู้ประสบภัยพิบัติ (ASEAN Coordinating Centre for Humanitarian Assistance in Disaster Management : AHA Centre)
- 15) ศูนย์ประชาสัมพันธ์ด้านแผ่นดินไหวอาเซียน (ASEAN Earthquakes Information Centre : AEIC)
- 16) ศูนย์พยากรณ์อากาศอาเซียน (ASEAN Specialised Meteorological Centre : ASMC)
- 17) เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network: AUN)
- 18) ที่ประชุมรัฐมนตรีกีฬาอาเซียน (ASEAN Ministerial Meeting on Sports : AMMS)
- 19) ที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านสตรี (ASEAN Ministerial Meeting on Women : AMMW)

เสาหลัก 3 ความร่วมมือในด้านสังคมและวัฒนธรรม

ความร่วมมือของอาเซียนด้านสังคมและวัฒนธรรม หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ความร่วมมือเฉพาะด้าน” คือ ความร่วมมือด้านอื่น ๆ ที่มีใช้ด้านการเมืองและเศรษฐกิจ โดย มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อในระดับภูมิภาคพัฒนาและเสริมสร้างสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในภูมิภาคให้ดีขึ้น รวมถึงลดผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจของอาเซียน ส่งเสริมและรักษาเอกลักษณ์ ประเพณี และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศ ตลอดจนส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในแต่ละประเทศสมาชิก

แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ประกอบด้วยความร่วมมือในด้านต่าง ๆ 6 ด้าน

1. **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Development)** ให้มีความสำคัญกับการศึกษาการลงทุนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งเสริมการจ้างงานที่เหมาะสม ส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเชิงประยุกต์เสริมสร้างทักษะในการประกอบการสำหรับสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ และคนพิการ พัฒนาสมรรถภาพ ของระบบราชการ ความร่วมมือในด้านนี้
2. **การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection)** ได้แก่ การขจัดความยากจน เครือข่ายความปลอดภัยทางสังคมและความคุ้มครองกันจากผลกระทบด้านลบจากการรวมตัวอาเซียนและโลกาภิวัตน์ ส่งเสริมความมั่นคงและความปลอดภัยด้านอาหาร การเข้าถึงการดูแลสุขภาพและส่งเสริมการดำรงชีวิตที่มีสุขภาพ การเพิ่มศักยภาพในการควบคุมโรคติดต่อ รับประทานอาเซียนที่ปลอดภัยเสพติด การสร้างรัฐที่พร้อมรับ กับภัยพิบัติและประชาคมที่ปลอดภัยยิ่งขึ้น
3. **สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice and Rights)** ได้แก่ การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการสำหรับสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ การคุ้มครองและส่งเสริมแรงงานโยกย้ายถิ่นฐาน ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ
4. **ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)** ได้แก่ การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของโลก การจัดการและการป้องกันปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมข้ามแดน ส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมเทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริม

คุณภาพมาตรฐาน การดำรงชีวิตในเขตเมือง การประสานนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและฐานข้อมูล ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรชายฝั่ง และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลาย ทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากรน้ำ จืด การตอบสนอง ต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการจัดการต่อผลกระทบ ส่งเสริมการบริหารจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน

5. **การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (Building an ASEAN Identity)** ส่งเสริมการตระหนัก รับรู้เกี่ยวกับอาเซียน และความรู้สึกของการเป็นประชาคม การส่งเสริมและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของอาเซียน ส่งเสริมการสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรมและอุตสาหกรรม การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับชุมชน
6. **การลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap)** การดำเนินงานความร่วมมือเหล่านี้ อาเซียนได้ดำเนินการทั้งในรูปแบบของความตกลงในระดับต่าง ๆ (MOU/ Agreement/ Declaration) และโครงการความร่วมมือ ทั้งระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกันและ ระหว่างอาเซียนกับประเทศ ภายนอกภูมิภาค ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศคู่เจรจาทั้งในกรอบอาเซียน+1 และอาเซียน+3 และองค์การระหว่าง ประเทศที่เกี่ยวข้อง ความร่วมมือทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

การดำเนินการด้านการศึกษาอาเซียน

ภูมิหลัง

ประชาคมอาเซียนประกอบด้วยความร่วมมือจาก 3 เสาหลัก ได้แก่ 1) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน 2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และ 3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งงานด้านการศึกษาจะอยู่ ภายใต้ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ประเด็นสำคัญด้านการศึกษาของอาเซียน ประกอบด้วย การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนให้เยาวชน การพัฒนาด้านการวิจัยและการพัฒนาในภูมิภาค และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สำหรับการดำเนินความร่วมมือด้านการศึกษาภายใต้กรอบความร่วมมือจะมีการดำเนินการตามแผน 5 ปี ด้านการศึกษาของอาเซียน พ.ศ. 2564 – 2568 ประกอบด้วย เป้าหมายย่อยตามประเด็นสำคัญด้านการศึกษา 8 ประการ ได้แก่ 1) การส่งเสริมให้เกิดความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียน ผ่านการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ และความรู้พื้นเมือง 2) ยกระดับคุณภาพและสร้างโอกาส การเข้าถึงการศึกษา ขั้นพื้นฐานสำหรับทุกคนโดยไม่ละเลยผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มชายขอบต่าง ๆ 3) พัฒนาการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 4) สนับสนุนการพัฒนาการศึกษาและฝึกอบรมด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา ตลอดจนการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภูมิภาค 5) ส่งเสริมการดำเนินงาน ของทุกภาคส่วน ในการพัฒนาคน ให้สอดคล้องตามความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของ การจัดการศึกษา เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน 6) เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการอุดมศึกษาด้วยการพัฒนาระบบ ประกันคุณภาพทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ 7) เสริมสร้างบทบาทของการอุดมศึกษาให้เข้มแข็งด้วยการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการกับมหาวิทยาลัย และ 8) ดำเนินโครงการ พัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

ในส่วนของประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักด้านการศึกษาของอาเซียน มีปลัดกระทรวงศึกษาธิการรับตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาอาเซียน และเข้าร่วมประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน (ASEAN Senior Officials Meeting on Education : SOMED) และการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาอาเซียนบวกสาม (SOMED +3) ซึ่งจัดขึ้นทุกปี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเข้าร่วมการประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียน (ASEAN Education Ministers Meeting : ASED) การประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนบวกสาม (APT EMM) การประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออกด้านการศึกษา (EAS EMM) และการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษา ของการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (EAS SOM-ED) จัดขึ้นปีเว้นปี

แนวทางการดำเนินงาน มีดังนี้

- พัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital)** ผ่านการจัดการศึกษา พัฒนากลไก และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับความรู้ ทักษะ และความสามารถ เพิ่มพูนโอกาสในการเรียนรู้ เสริมสร้าง ประสบการณ์ ของผู้เรียน ให้ได้รับการพัฒนาตามความต้องการของตลาดแรงงานในยุคดิจิทัล
- ขับเคลื่อนการดำเนินงานตามมาตรฐานการดูแล พัฒนา และจัดการศึกษา** เพื่อเด็กปฐมวัยของอาเซียน อย่างมีคุณภาพ (ASEAN Early Childhood Care, Development and Education Quality Standards) เพื่อให้มั่นใจได้ว่า life cycle ของประชาชนอาเซียนได้รับการดูแลอย่างครอบคลุมตลอดช่วงชีวิต
- สนับสนุนการขับเคลื่อนงานกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ** (National Qualifications Framework) และการเทียบเคียงกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียน (ASEAN Qualifications Reference Framework) เพื่อเป็นกลไกอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายกำลังคนในภูมิภาค
- สนับสนุนการพัฒนาและเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลด้านการประกันคุณภาพและผู้ประเมินระหว่างประเทศ** สมาชิกอาเซียน เพื่อเป็นกลไกอำนวยความสะดวกต่อการเคลื่อนย้ายผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษา ในภูมิภาค

5. **สนับสนุนการดำเนินการตาม ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับ โลกที่เปลี่ยนแปลง** ไปของงาน (ASEAN Declaration on Human Resources Development for the Changing World of Work) และการดำเนินงานของ ASEAN TVET Council
6. **ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้กรอบการประกันคุณภาพของอาเซียน** (ASEAN Quality Assurance Framework: AQAF) เป็นเครื่องมือควบคุมคุณภาพในการจัดการศึกษาและการอ้างอิงคุณสมบัติผู้เรียน
7. **ผลักดันการดำเนินงานตามปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษาให้แก่เด็ก และเยาวชนที่ตกหล่น** (ASEAN Declaration on Strengthening Education for Out-of-School Children and Youth - OOSCY) เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสนับสนุนการสร้างโอกาส ในการเข้าถึง การศึกษา ที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม (equity) สำหรับเด็กและเยาวชนของอาเซียน
8. **ผลักดันการดำเนินงานตามปฏิญญากรุงเทพฯว่าด้วยการเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาเพื่อ บรรลุเป้าหมายตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน** (Bangkok Declaration on Advancing Partnership in Education for 2030 Agenda for Sustainable Development in ASEAN) เพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของ สหประชาชาติ
9. **ผนึกกำลังและสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งระหว่างสถานศึกษาและสถาบันการศึกษาในอาเซียน**
10. **ส่งเสริมการดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในอาเซียน**
11. **ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนนักศึกษาภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนและอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา**
12. **ส่งเสริมและสร้างเครือข่าย**เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในอาเซียน

ประเด็นที่อาเซียนให้ความสำคัญในยุคลหลังปี 2563

- 1) การบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับองค์กรรายสาขาหน่วยงานระดับภูมิภาคและองค์กรรายประเทศ โดยเฉพาะซีมีโอ
- 2) การทำงานที่เชื่อมโยงและสอดประสานกันในหลากหลายสาขา
- 3) การให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในทุกระดับ และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เป็ต้นทุนที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ

รัฐมนตรีศึกษาอาเซียนเห็นพ้องให้ประเทศสมาชิก “ยกระดับความร่วมมือกับประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” โดยมีประเด็น ที่เห็นควรให้ ความสำคัญในลำดับต้น ดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพกำลังคนให้พร้อมรับมือกับสังคมอุตสาหกรรม 4.0

รัฐมนตรีศึกษาอาเซียนเห็นพ้องว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ปัญญาประดิษฐ์ และ big data ส่งผลกระทบสำคัญต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตในปัจจุบันทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น เพื่อพัฒนากำลังคนให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลง และพร้อมใช้ประโยชน์จากพลวัตเหล่านี้ ประเทศสมาชิก จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะทางด้านวิชาการ (hard skill) ควบคู่ไปกับทักษะการใช้ชีวิต (soft skill) โดยระลึกไว้ว่าการพัฒนา ควรดำเนินไปอย่าง มีสมดุล เพื่อประโยชน์โดยรวมของมวลมนุษยชาติ

2. การกระจายทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

พัฒนาการทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างรวดเร็วนำมาซึ่งการขยายตัวของ ช่องว่างการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียม (inequity in development) ทั้งนี้ รัฐมนตรีศึกษาอาเซียนเห็นพ้อง กับ รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการไทยถึงความจำเป็นในการกระจายและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง จำกัดเพื่อให้เกิดการพัฒนาการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ตลอดจนให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยี สารสนเทศ

และการสื่อสารเป็นเครื่องมือเสริมสร้างการเข้าถึงทางการศึกษาเพื่อลดอุปสรรคในการเรียนรู้ และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงทางการศึกษา

3. การพัฒนาครู

รัฐมนตรีศึกษาอาเซียนเห็นว่าการพัฒนาครูมีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาการศึกษาเนื่องจากครูเป็นผู้ส่งผ่านองค์ความรู้ไปยังผู้เรียนเพื่อให้เกิดการพัฒนา ดังนั้น จึงเห็นควรให้ความสำคัญกับการคัดเลือกครู การพัฒนาครูให้มีความรู้พร้อม และการรักษาครูไว้ในระบบ

3. การประสานความร่วมมือด้านการศึกษาในกรอบความร่วมมือนานาชาติและภูมิภาค

ปัจจุบันมีกรอบความร่วมมือนานาชาติทั้งในระดับโลกและภูมิภาคมุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษา ดังนั้นการประสานความร่วมมือและการเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีของประเทศสมาชิกของแต่ละองค์กรจะช่วยให้เสริมเติมเต็มองค์ความรู้อันจะสนับสนุนการลดอุปสรรคทางการศึกษาและเสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็งทางการศึกษาได้มากขึ้น จึงเห็นควรที่ประเทศสมาชิกจะสนับสนุนการดำเนินการอย่างบูรณาการขององค์การนานาชาติที่สนับสนุนการพัฒนาการศึกษาดังกล่าว

5. การพัฒนากลไกการประเมินผลการพัฒนาการศึกษาในภูมิภาค

ภายหลังจากที่ดำเนินการมาระยะเวลาหนึ่งรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนเล็งเห็นถึงความสำคัญของการประเมินผลการดำเนินการตามแผนงานด้านการศึกษาของอาเซียน พ.ศ. 2559 – 2563 และเห็นควรให้มีการประเมิน ผลการดำเนินการเพื่อวางแนวทางการจัดกิจกรรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การดำเนินงานที่สำคัญ

1. การจัดตั้งสภาการเทคนิคอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมแห่งอาเซียน (ASEAN TVET Council : ATC) ซึ่งองค์ประกอบของสภาการเทคนิค ฯ จะประกอบด้วยผู้แทนจาก 3 สาขาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่อาวุโส ด้านแรงงานอาเซียน -SLOM / เจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาอาเซียน -SOMED และ เจ้าหน้าที่อาวุโสด้านเศรษฐกิจอาเซียน -SEOM

2. สำนักเลขาธิการอาเซียนได้จัดทำแผนงานด้านการศึกษาของอาเซียน พ.ศ. 2564 – 2568 ประกอบด้วย 5 ผลลัพธ์ (Outcome) 12 ผลผลิต (Output) 50 กิจกรรม ได้แก่ **ผลลัพธ์ที่ 1** ส่งเสริมให้เกิดความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียน **ผลลัพธ์ที่ 2** ยกระดับคุณภาพการศึกษา และสร้างโอกาสการเข้าถึง การศึกษา ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมถึงเด็ก และเยาวชนที่ตกหล่น **ผลลัพธ์ที่ 3** เพิ่มขีดความสามารถในระดับภูมิภาคด้านการอุดมศึกษาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาตลอดชีวิต รวมถึงการสร้างความปลอดภัยด้านการศึกษาในอาเซียน **ผลลัพธ์ที่ 4** ส่งเสริมการเข้าถึง การศึกษา และ ฝึกอบรมด้านเทคนิคและการอาชีวศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานในอนาคต **ผลลัพธ์ที่ 5** การดำเนินงานตามแผนงานด้านการศึกษาของอาเซียน อย่างมีประสิทธิภาพ โดยปรับปรุง การประสานงาน การจัดการความรู้และระบบการประเมินผล เพื่อให้ประเทศสมาชิก พิจารณาในการ เสนอตัวเป็นเจ้าภาพ/เจ้าภาพร่วมกิจกรรม

สถานะล่าสุด

1. ความตกลงความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับฮังการีว่าด้วยการศึกษา (Cooperation Agreement between the Association of Southeast Asian Nations and the Government of Hungary on Education Cooperation) เพื่อส่งเสริมการสนับสนุนการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับพลเมืองอาเซียน และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนนักศึกษาผ่านทุนการศึกษา และการแลกเปลี่ยนทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัย มีสาระสำคัญในการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษา โดยให้การสนับสนุนการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ทั้งนี้ สำนักเลขาธิการอาเซียนขอความร่วมมือประเทศสมาชิกให้ความเห็นชอบและอนุมัติให้เลขาธิการ

อาเซียนเป็นผู้ลงนามในนามของอาเซียน ผ่านคณะผู้แทนถาวรไทยประจำอาเซียน ณ กรุงจาการ์ตากระทรวงศึกษาธิการจึงนำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อกระทรวงการต่างประเทศได้แจ้งความเห็นชอบของไทยต่อสำนักเลขาธิการอาเซียนผ่านคณะผู้แทนถาวรไทยประจำอาเซียน ณ กรุงจาการ์ตา ต่อไป ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบแล้วเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2565

2. แผนปฏิบัติการอาเซียน-รัสเซีย ASEAN-Russia Plan of Action on Education 2022-2026 เป็นแผนดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างอาเซียนกับสหพันธรัฐรัสเซีย ซึ่งเสนอโดยสหพันธรัฐรัสเซีย มีกลไกดำเนินกิจกรรมผ่านคณะทำงานด้านการศึกษาระหว่างอาเซียนกับรัสเซีย (ASEAN – Russia Working Group on Education: ARWGE) ที่ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาของอาเซียน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2561 ณ กรุงเนปีตอ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

เอกสารดังกล่าว มีสาระสำคัญเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างอาเซียนกับสหพันธรัฐรัสเซีย อาทิ ส่งเสริมความร่วมมือทางการศึกษา ขยายโครงการฝึกอบรมพัฒนาทักษะ และการแลกเปลี่ยนทางการศึกษาผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้ และแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการศึกษา

ประเทศสมาชิกอาเซียนและรัสเซียได้ปรับปรุงแผนฯ ให้มีความเป็นปัจจุบัน โดยแผนฉบับใหม่มีระยะเวลาดำเนินงานปี 2022-2026

3. ประเทศไทยในฐานะประธานร่วมของการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่ตกหล่น ได้จัดโครงการการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่ตกหล่น ดังนี้

- ในช่วงปี 2561 – 2562 กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อจัดกิจกรรมตามปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่ตกหล่น โดยมีปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นที่ปรึกษา และนางสาวดุริยา อมตวิวัฒน์ รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (ตำแหน่ง ขณะนั้น) เป็นประธาน และมีผู้แทนจากสำนักเลขาธิการอาเซียน สำนักงานเลขาธิการซีมีโอ สำนักงานยูเนสโกกรุงเทพฯ และ UNICEF EAPRO เป็นคณะทำงาน โดยได้จัดประชุมคณะทำงานเพื่อหารือและเตรียมการสำหรับการจัดประชุม ASEAN Conference on OOSCY และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการนำเสนอแผนปฏิบัติการระดับภูมิภาคเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตามปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่ตกหล่นให้ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 35 ณ ประเทศไทย ให้การรับรอง ซึ่งได้มีการรับรองเรียบร้อยแล้ว

- ในปี 2563 กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สป. ได้จัดทำโครงการ พัฒนาและผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการศึกษาในอาเซียนโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง รวมทั้งได้รวบรวมปฏิญญาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภายใต้ประชาคมสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนแผนและการดำเนินงานตามปฏิญญาต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ โดยผลิตเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อเผยแพร่แก่หน่วยงานและบุคคลที่สนใจ

- ปี 2564 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำโครงการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการศึกษาในภูมิภาคของประเทศไทยภายใต้ประเด็นสำคัญของอาเซียน โดยตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและครอบคลุม ตลอดจนการส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยได้กำหนดจังหวัดพื้นที่เป้าหมายนำร่อง จำนวน 4 จังหวัด ได้แก่ 1) พื้นที่สูงภาคเหนือ จังหวัดเชียงราย 2) พื้นที่เกาะแก่ง จังหวัดพังงา 3) พื้นที่ชายขอบ จังหวัดกาญจนบุรี และ 4) พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ จังหวัดปัตตานี ทั้งนี้ ได้พบสาเหตุ ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานที่มีความแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่

- ปี 2565 โครงการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่ตกหล่นเพื่อเป็นการต่อยอดการดำเนินงานของประเทศไทยจะจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่ตกหล่นโดยจะจัดในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินการและแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่ตกหล่น และจะนำผลที่ได้จากการประชุมฯ ไปนำเสนอต่อที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาของอาเซียนในช่วงเดือนตุลาคม 2565 ต่อไป

● ปี 2566 โครงการการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษา ให้แก่เด็กและเยาวชนที่ตกหล่นและการติดตามผลการดำเนินงาน

4. ที่ประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาอาเซียน ครั้งที่ ๑๒ และการประชุมที่เกี่ยวข้อง ได้มีการรับรองเอกสารผลลัพธ์ จำนวน ๓ ฉบับ ได้แก่ ๑) ร่างแถลงการณ์ร่วมการประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาอาเซียน ครั้งที่ ๑๒ ๒) แถลงการณ์ร่วมการประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาอาเซียนบวกสาม ครั้งที่ ๖ และ ๓) แถลงการณ์ร่วมการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออกด้านการศึกษา ครั้งที่ ๖ และการเห็นชอบเอกสาร จำนวน ๒ ฉบับ ที่เสนอต่อที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๔๐ และ ๔๑ ได้แก่ ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลของระบบการศึกษา และแนวทางการเปิดเรียน พื้นที่และปรับตัวด้านการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน นอกจากนี้ประเทศไทยจะเป็นเจ้าภาพการประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาอาเซียน ครั้งที่ ๑๓ และการประชุมที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๖๗ พร้อมรับหน้าที่เป็นประธานการประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาอาเซียน ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๖๗ – ๒๕๖๘

5. ประเทศไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการได้รับเป็นประธานที่ประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาอาเซียน ระหว่าง ปี พ.ศ. 2567 – 2568 และการเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาอาเซียน ครั้งที่ ๑๓ และการประชุมที่เกี่ยวข้อง ในปี พ.ศ. 2567 ภายใต้หัวข้อ “Transforming Education to fit in the Digital Era (พลิกโฉมการศึกษาสู่ยุคดิจิทัล)” เป็นการแสดงให้เห็นศักยภาพและบทบาทนำของประเทศไทยในภูมิภาคอาเซียน ที่จะขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการศึกษาของภูมิภาคไปสู่ทิศทางที่สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ชาติ

เอกสารด้านการศึกษาที่สำคัญ

1. Bangkok Declaration on Advancing Partnership in Education for 2030 Agenda for Sustainable Development in ASEAN (ปฏิญญาฯ กรุงเทพฯ ว่าด้วยการเสริมสร้าง ความเป็นหุ้นส่วน ทาง การศึกษาเพื่อบรรลุซึ่งเป้าหมายตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030) (เสนอโดย ศธ. ไทย) รับรองโดยที่ประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 35 เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2019 ณ กรุงเทพฯ ฯ

2. Regional Action Plan for the Implementation of the ASEAN Declaration on Strengthening Education for Out-of-School Children and Youth (แผนปฏิบัติการระดับภูมิภาค เพื่อ ขับเคลื่อนการดำเนินงานตามปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการเสริมสร้าง ความเข้มแข็ง ให้แก่เด็กและเยาวชนที่ตกหล่น) (เสนอโดย ศธ. ไทย) รับทราบโดยที่ประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 35 เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2019 ณ กรุงเทพฯ ฯ

3. Joint Statement Conference on the Digital Transformation of Education Systems throughout ASEAN (แถลงการณ์ร่วมการประชุมว่าด้วย การเปลี่ยนแปลง ด้านดิจิทัลในระบบการศึกษาของอาเซียน) เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2563 ผ่านระบบการประชุมทางไกล ณ กรุงฮานอย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

4. Joint Statement of the Eleventh ASEAN Education Ministers Meeting (แถลงการณ์ ร่วม การประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาของอาเซียน ครั้งที่ 11) เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2563 ผ่านระบบการประชุมทางไกล ณ กรุงมานิลา สาธารณรัฐฟิลิปปินส์

*****